

351.78:343.9.02
005.334:343.9.02
343.341

SPREGA TERORIZMA I ORGANIZOVANOG KRIMINALA KAO BEZBEDNOSNI RIZIK

Bojan Teofilović*
Dr Tatjana Terofilović*
Prof. dr Nebojša Teofilović*

Apstrakt:

Dominantna pretnja bezbednosti u savremenim međunarodnim odnosima je kriza takozvane "nekonvencionalne", odnosno meke bezbednosti, a njeni najkarakterističniji primeri su organizovani kriminal, terorizam, sistemska korupcija, ali i etnički, unutrašnji konflikt

Iako su različiti osnovni motivi i ciljevi organizovanog kriminala (sticanje profita kriminalnim aktivnostima) i terorizma (ideološki, verski, nacionalni i politički ciljevi), njihove metode i oblici delovanja postaju sve sličniji, neretko i istovetni, a međusobna saradnja sve efikasnija. Otuda danas mnoge terorističke organizacije imaju razvijenu klasičnu kriminalnu delatnost, kao sopstveni izvor prihoda, približavajući se tako sebi sličnim organizacijama.

S druge strane, sličnu transformaciju, samo u suprotnom smeru, doživljavaju i organizovane kriminalne organizacije koje su, osim bavljenjem kriminalnim aktivnostima u cilju sticanja velikog profita, sve više upućene i na politizaciju svoje delatnosti.

Ključne reči: teorizam, organizovani kriminal, sprega, rizik, bezbednost.

Uvod

Bez obzira što su različiti osnovni motivi i ciljevi organizovanog kriminaliteta (sticanje profita kriminalnim aktivnostima) i terorizma¹ (ideološki,

* Diplomirani politikolog – specijalista iz oblasti političke teorije i metodologije političkih nauka, e-mail: teofbob@yahoo.com.

* Ministarsvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, Beograd, e-mail: tatjanateofilovic79@gmail.com.

* Redovni profesor Departmana za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru, e-mail: n.teofilovic@uninp.edu.rs.

¹ Definicija terorizma od strane američkog FBI-a (FBI – American Terrorism Research Centre) : “Terorizam je nezakonita primena sile ili nasilja prema ljudima ili imovini da bi se zastrašila ili suzbila vlada, civilno stanovništvo ili neki njegov deo, a u svrhu postizanja političkih ili društvenih

verski, nacionalni i politički ciljevi), njihove metode i oblici delovanja postaju sve sličniji, neretko i istovetni, a međusobna saradnja sve efikasnija.² Tako da, danas, mnoge terorističke organizacije imaju razvijenu klasičnu kriminalnu delatnost, kao sopstveni izvor prihoda, približavajući se tako sebi sličnim organizacijama koje *Bartoš Stanislavski* (Bartosz Stanislawski) ispravno naziva *kriminalnim terorističim organizacijama*,³ uz napomenu da takav naziv nimalo ne sadrži pejorativnost. Sličnu transformaciju, samo u suprotnom smeru, doživljavaju i organizovane kriminalne organizacije koje su, sem bavljenjem kriminalnim aktivnostima u cilju sticanja velikog profita, sve više upućene i na politizaciju svoje delatnosti. Na primer, "albanski kriminalni lobiji sa Kosova koji su radili pretežno kurirske poslove rasturanja droge po Evropi i svetu, sa narastanjem svoje finansijske i organizacione moći po prirodi stvari su težili većem političkom uticaju kako bi razvili svoje poslove. To ih je odvelo u dva pravca. Jedan je približavanje koruptivnim političkim vrhovima Kosova, a drugi je direktan spoj sa islamističkim organizacijama na Bliskom istoku koje su spojene sa trgovinom drogom. Ukoliko pripadnik albanske mafije hoće da nabavi povoljnije, kao i svaku drugu robu, drogu u Avganistanu, nailazi na pitanje "Da li si dobar vernik?" koje u Evropi nije neophodno pri takvoj transakciji. Ukoliko neko jeste dobar vernik, cena droge za njega u Avganistanu, Pakistanu ili Turskoj je povoljnija. Tako, prividno ili stvarno, ekonomski motivisani kriminalci postaju deo sveta islamističkog ekstremizma. Braća po poslu postaju sve više braća po veri. To se uostalom, kako pokazuju podaci i isplati. U novije vreme svedoci smo i takozvanih poslovnih brakova između kriminalnih porodica Albanaca sa Kosova i onih iz Avganistana".⁴ "Tradicionalni šverc oružjem na Kosovu danas je ogledalo simbiotičkog odnosa terorista i kriminalaca. Kurdski teroristi se sve više snabdevaju oružjem od kosovskih Albanaca, a oni od njih drogom. Nema sumnje da ih povezuje i Islam kao garancija uzajamne solidarnosti".⁵

ciljeva". - Škulić, M., "Organizovani kriminalitet, Pojam i krivičnoprocesni aspekti", Dosije, Beograd, 2003, str. 31.

² "Odnos organizovanog kriminaliteta i terorizma, najjednostavnije i najpreciznije je objašnjen u izveštaju američke Nacionalne savetodavne komisije za standarde i ciljeve krivičnog pravosuđa (*National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals*). Tu se izričito navodi da, iako organizovani kriminalci i teroristi imaju niz zajedničkih karakteristika, uključujući i tipove zločina koje vrše i striktnu organizacionu strukturu, delatnost terorističkih grupa ne spada u organizovani kriminalitet jer je usmerena ka političkim promenama / President's Commission on Organized Crime: Task Force, 1967/. Ovo gledište deli i Reid koji izričito napominje da organizovani kriminalitet ne uključuje delovanje terorista. (Reid, S., 'Crime Problem', New York, 1950).

³ Bartosz Stanislawski, *Flexible Intelligence Against Elusive Threats: Evolution of Transnational Criminal/Terrorist Organizations and the Rising Challenges to Intelligence Gathering*, ISA 46th A.C. March, 2005.

⁴ Simeunović, D., "Terorizam", Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2009, str. 224.

⁵ Isto, str. 233.

SPREGA TERORIZMA I ORGANIZOVANOG KRIMINALA KAO BEZBEDNOSNI RIZIK

Mnoge terorističke organizacije ne bi mogle da "funkcionišu" bez finansijskih sredstava (pogotovo ako ih ne finansira neka država), pa su stoga prinuđene da se bave različitim oblicima organizovanog kriminala kao što su pljačke, prevare, reket i iznuda, otmice, trgovina drogom i ljudima i tako dalje. "Uobičajena je metoda terorističkih organizacija u prikupljanju sredstava ubiranje revolucionarnog "poreza" od tvrtki i obitelji u etničkoj bazi dotične terorističke grupe".⁶ Iz tih razloga, terorističke organizacije koje imaju samo ideološke, verske, nacionalne i političke ciljeve su prošlost, jer "danas je terorizam postao vrlo unosan biznis. Razlozi za to su pretežno finansijske prirode budući da su prihodi od svakog spoja kriminala i politike, pa i terorizma kao izopačene i nelegalne, ali ipak politike, veoma veliki. Osim toga, akcije međunarodne zajednice na planu presecanja dotoka novca terorističkim organizacijama od strane raznih legalnih fondova i nevladinih dobrotvornih organizacija su prirodno uputile teroriste i ekstremiste na manje legalne izvore finansiranja. Kada novac ide iz poslova organizovanog kriminala u ruke terorista, izlišno je pričati o nekakvoj borbi protiv pranja novca...Kada novac ide iz jedne ilegalne sfere u drugu, kao kada je reč o organizovanom kriminalu i terorizmu, nikakva legalizacija, pa ni pranje novca nisu neophodni. Prljavo stečeni novac, obično u "kešu", danas ide za prljave političke aktivnosti kao što je terorizam, po principu – iz ruke u ruku. Takve tragove je mnogo teže pratiti nego recimo kod finansijskih aktivnosti nevladinih organizacija ili kod velikih donacija".⁷

Tako, primera radi, PKK⁸, za razliku od sredine 90-ih godina prošlog veka, kada je najveći deo prihoda pribavljala od iznuda, u prvoj deceniji novog milenijuma veliki (ako ne i najveći) deo finansija obezbeđuje od trgovine drogom, zbog čega je upućena na saradnju sa kriminalnim organizacijama na Bliskom Istoku, koje "Sveti rat" podržavaju tako što Al Kaidi daju deo svoje robe u formi priloga.

U slučaju Al Kaide to znači i uvođenje raznovrsnih metoda u terorističku mrežu koja osim ostalog obuhvata i dijamante, drugo drago kamenje i falsifikate.⁹

Talibani su, dok su bili na vlasti u Avganistanu (1996. – 2001), u skladu sa fundamentalističkim sunitkim učenjem, bili protiv proizvodnje i upotrebe opijuma (koji se ipak proizvodio, samo u znatno manjim količinama). Međutim, primer proizvodnje opijuma u 2008. godini, koja je iznosila 8 500 tona sirove droge, govori da je proizvodnja opijuma, njegova prerada i prodaja, glavni izvor finansiranja talibana u XXI veku. "Tako imamo paradoks da je, dok su nazadni talibani bili na

⁶ Wilkinson, P., "Terorizam protiv demokracije", Golden marketing, Zagreb, 2002, str. 89.

⁷ Simeunović, D., "Terorizam", Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2009, str. 225.

⁸ *Kurdistanska radnička partija (Parti Karkare Kurdistan - PKK)*, osnovana je 1978. godine, sa ciljem ujedinjenja svih Kurda i stvaranja kurdske države, a po principu "mi lako umiremo u borbi za slobodu", što nailazi na neodobranje država u kojima žive Kurdi, jer bi to značilo separaciju njihovih teritorija i ugrožavanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta.

⁹ "Evroatlantska revija" - Tromesečnik u organizaciji Evroatlantske inicijative, br.7/2007.

vlasti, svet bio zaštićeniji od upotrebe i širenja heroina i uopšte svake vrste teških droga koje se prave od opijuma, nego sada kada se ta droga proizvodi u Avganistanu u ogromnim količinama takoreći u prisustvu međunarodnih vlasti. Potreba za novcem je očigledno uticala i na najtvrdokornije verske fanatike da odstupe od nekih verskih principa kako bi mogli da nastave oružanu borbu”.¹⁰

Takođe, albanski separatistički pokret se, u cilju ilegalnog naoružavanja, u svom finansiranju, najviše koristio trgovinom drogom, saradujući sa islamistima bliskoistočnih i uopšte muslimanskih zemalja. U poslednje vreme, okrećući se sve više islamizmu, albanski ekstremisti na Kosovu, kao i nekadašnji članovi OVK, svoje kriminalno finansiranje ostvaruju uglavnom trgovinom ljudima, pre svega, prostitutkama sa Istoka za potrebe oružanih snaga međunarodne zajednice smeštenih na Kosovu, ali njima snabdevaju i kriminalnu mrežu Evrope.

Sve više se teroristi bave organizovanim kriminalom, a organizovane kriminalne organizacije sve intenzivnije koriste terorističke metode, odnosno između kriminalnih i terorističkih organizacija dolazi do čvršćih veza, interakcija, sprege, pa i simbioze, tako da se ubrzano briše granica i razlika između organizovanog kriminaliteta (imovinski i neideološki karakter) i terorizma (ideološki, verski, nacionalni i politički karakter). Njihovo uzajamno povezivanje, kako na nacionalnom, tako i na globalnom nivou, dodatno komplikuje situaciju. Sinergija ovih, na početku, što se tiče motiva, ciljeva i metoda, različitih organizacija, dodatno ugrožava svaku bezbednost i sve vitalne društvene, državne i međunarodne vrednosti i interese.¹¹

Zbog ovih uzajamnih veza, terorizam se najčešće i definiše kao vid organizovanog kriminaliteta. Očit primer je ETA, koja je egzistirala od *revolucionarnog poreza* koji su prikupljali na "dobrovoljnoj" osnovi od baskijskog stanovništva. Onaj koji je odbio da plati bio je izložen okrutnom nasilju. U junu 1996. godine, sa više hitaca iz vatrenog oružja u predelu u leđa, dok se vraćao kuć, ubijen je poslovni čovek Isdira Usabiage, jer je odbio da plati revolucionarni porez; aprila 1998. godine u Severnoj Irskoj, u Belfastu, posle sklopljenog mirovnog sporazuma "Velikog petka", teroristi su hicima iz vatrenog oružja ranili u predelu kolena čoveka, starog 79 godina.¹²

Prof. dr Andreja Savić ističe da su "kriminalni i politički ciljevi često povezani, a terorističke organizacije bi, po logici stvari, postale kriminalne organizacije, ako bi eliminisali političku agendu. Jedan od razloga leži u, po

¹⁰ Simeunović, D., 'Terorizam', Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2009, str. 211.

¹¹ Šire: Mijalković, S., 'Nacionalna bezbednost', Kriminalističkopolicijska akademija, Beograd, 2009, str. 221 – 257.

¹² Simptomatično je da su u ovim kaznenim napadima i deca bila cilj napada. "U dokumentu upućenom Britanskom psihološkom društvu 27. ožujka 1998., Andrew Silke, psiholog na fakultetu u Corku, naglasio je da su djeca i adolescenti često ciljevi republikanskih i lojalističkih "kaznenih" napada. U proučavanju 477 "kaznena" napada koji su se zbili u razdoblju od 30 mjeseci, ustanovio je da je 119 napada bilo usmjereno protiv djece ili adolescenata. U još 68 napada djeca ili adolescenti bili su svjedoci"

- Wilkinson, P., 'Terorizam protiv demokracije', Golden marketing, Zagreb, 2002, str. 89.

definiciji kriminalnom karakteru terorizma. Drugi ključni faktor može se pripisati potrebi da se koriste ilegalni izvori finansiranja kriminalnih aktivnosti (npr. šverc droge - OVK/Kosovo, Shining Path/Peru, kidnapovanje – grupa Abu Sayef/Filipini), spadaju u aktivnosti kojima se često bave teroristički pokreti sa ishodom da, vremenom, komponenta aktivnosti pokreta na sticanju novca preovladava političke ciljeve, o čemu svedoči određen broj rojalističkih grupa u Severnoj Irskoj”.¹³

Prema tome, veza između organizovanog kriminaliteta i terorizma nije nova pojava i odnosi se, pre svega, na sferu finansiranja i naoružavanja terorističkih grupa od strane organizovanog kriminaliteta, kao i na bavljenje samih terorističkih organizacija kriminalnim aktivnostima. Dakle, načini bavljenja nezakonitim aktivnostima slični ili isti, a motivi su različiti. Kao što je već napomenuto uzajamno dejstvo organizovanog kriminala i terorizma je sve dublje, a linija razdvajanja sve manje jasna.¹⁴ Nisu retki pokušaji da se međuzavisnost organizovanog kriminala i terorizma prikaže preko modela i oblika ispoljavanja njihove veze. Načelno, veze organizovanog kriminala i terorizma mogu da se manifestuju u obliku: *udruženja, saveza, saradnje, simbioze, konvergencije i metamorfoze*.¹⁵

I terorističke organizacije i organizovani kriminal u svom delovanju koriste teror, odnosno "smrtonosno nasilje kako bi utjerali strah u vlastite pripadnike i u zajednice u kojima djeluju kako bi potisnuli rivale i spriječili da ih bilo ko prijavi vlastima".¹⁶

U nekim delovima sveta *terorističke organizacije stvaraju profit baveći se organizovanim kriminalom*, prvenstveno trgovinom oružjem i drogom (npr., organizacije kao što su "Revolucionarne oružane snage Kolumbije", "Tamilski tigrovi Šri Lanke" i "Sanderu Luminosa" (Blistavi put) u Peruu, koristile su mogućnost koju im je pružala kontrola teritorije da bi zaštitile promet droge narkokartela). Treća forma relacije povezana je sa tzv. „propalim državama“, u kojima „caruju“ nered, odsustvo vladavine prava i državne kontrole. Ovakve zajednice karakteriše visoki nivo nasilja, korupcije i subverzija prema državnim strukturama. Kriminalne i terorističke grupe mogu da borave na ovakvim teritorijama i koriste ih kao sigurne lokacije iz kojih sprovode svoje aktivnosti (primeri ovakvih teritorija su Bosna i Hercegovina, Albanija posle 1996. i tzv. Republika Kosovo posle 1999. godine.).

Početakom 90-ih godina prošlog veka organizovane kriminalne bande u Italiji povećale su nasilje podmetanjem bombi u urbanim sredinama, isto onako kako rade i politički motivisani teroristi. Jedan od primera je ubistvo sudije iz

¹³ Savić, A., "Terorizam kao oblik organizovanog kriminaliteta", u: Studija, "Mesto i uloga policije u prevenciji kriminaliteta – aktuelno stanje i mogućnosti unapređenja", Kriminalističko-policajska akademija, Beograd, 2007, str. 86 – 87.

¹⁴ Shelley, L., Picarelli, J.: Methods Not Motives: Implications of the Convergence of International Organized Crime and Terrorism, *Police Practice and Research* 3, 2002, p. 305 - 318.

¹⁵ Bovenkerk, F., Chakra, B., A.: Terrorism and Organized Crime, *Forum on Crime and Society*, Vol. 4, Numbers 1 and 2., 2004, p. 3 - 17.

¹⁶ Wilkinson, P., "Terorizam protiv demokracije", Golden marketing, Zagreb, 2002, str. 90.

resora za borbu protiv mafije, Falkonea koji je predstavljao pretnju čitavom kriminalnom miljeu, jer je otpočeo temeljnu istragu u vezi sa tajnim računima u švajcarskim bankama, kako bi dokazao postojanje veze italijanskih političara i biznismena sa Koza nostrom.¹⁷

Dva meseca posle Falkonijeve likvidacije, tadašnji italijanski premijer, Giuliano Amato, prokomentarisao je bombaški napad na glavnog javnog tužioca Paola Borsalina, jula 1992. godine u Palermu, kao "ratni čin protiv države"...Ta su ubojstva, kao i mafijaško ubojstvo generala Dalla Chiesa, bila djela čistog terorizma. Njihov cilj nije bilo promoviranje neke posebne ideologije, već terorom natjerati državu i njezine policijske i pravosudne institucije da odustanu od istrage i progona mafije. Tužna je činjenica da, unatoč hrabrosti i žrtvovanju vodećih sudaca i policijskih službenika, kampanja protiv Crvenih brigada u sedamdesetima i početkom osamdesetih, a još uvijek ju ometa korupcija na više razina".¹⁸

Pojedine međuvladine organizacije posebno ukazuju na povezanost organizovanog kriminala i terorizma. *Međunarodna konvencija o suzbijanju finansiranja terorizma* usvojena 9. decembra 1999. godine u Njujorku uređuje mehanizme sprečavanja i otkrivanja pranja novca u vezi s terorizmom. Ovom Konvencijom predviđena je obaveza inkriminisanja finansiranja terorizma, čime se po prvi put, promoviše novi pristup u suprotstavljanju terorizmu na globalnom planu rušenjem ekonomskih poluga moći terorističkih organizacija. U članu 8. Konvencije predviđa se obavezno oduzimanje sredstava koja su bila upotrebljena ili namenjena izvršenju krivičnog dela finansiranja terorizma, ili koja predstavljaju imovinsku korist stečenu izvršenjem takvog dela. Takođe, u septembru 2001. godine, Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija usvojio je rezoluciju u kojoj je naglašena zabrinutost zbog "bliskih veza između međunarodnog terorizma i transnacionalnog organizovanog kriminala, ilegalne trgovine drogama, pranja novca, ilegalne trgovine oružjem, ilegalnog kretanja nuklearnih, bioloških i drugih potencijalno smrtonosnih materijala" i kojom se zahteva sprovođenje mera od strane država članica koje omogućuju blokiranje i zamrzavanje novčanih sredstava i imovine terorista.

Ubrzo je i Grupa 8 (G8) definisala preporuke protiv transnacionalnog kriminala. Pri tome je skrenula pažnju na problem terorističkih organizacija koje svoje aktivnosti podržavaju drugim oblicima kriminala. Posebno se naglašavaju veze međunarodnog terorizma i organizovanih kriminalnih aktivnosti naročito s

¹⁷ Članovi *Koza nostre* su, 23. maja 1992. godine, na autoputu koji spaja Palermo sa lokalnim aerodromom, pre skretanja u mali grad Kapači, pomoću skejtboarda napunili odvodnu cev sa trinaest malih buradi u kojima je bilo skoro 400 kg eksploziva. Kada je naišla kolona od tri putnička vozila, došlo je do eksplozije i tom prilikom su poginuli Đovani Falkone, njegova supruga i tri policajca iz pratnje

- Diki, Dž., "Koza Nostra, Istorija sicilijanske mafije", Laguna, Beograd, 2007, Prolog XVI – XVII.

¹⁸ Wilkinson, P., "Terorizam protiv demokratije", Golden marketing, Zagreb, 2002, str. 90 - 91.

pranjem novca, ilegalnom trgovinom drogama, ilegalnim migracijama, nelegalnom trgovinom oružjem i tako dalje.

Na nivou Evropske unije ukazano je na vezu organizovanog kriminala i terorizma, pre svega brojnim normativnim instrumentima, među kojima se izdvajaju tri direktive: Direktiva broj 91/308/EEC o sprečavanju upotrebe finansijskog sistema za pranje novca iz 1991. godine; Direktiva broj 2001/97/EC iz 2001. godine o dopuni Direktive broj 91/308/EEC i Direktiva broj 2005/60/EC o sprečavanju upotrebe finansijskog sistema za pranje novca i finansiranje terorizma iz 2005. godine.

Ovim direktivama se na nivou Evropske unije definiše pranje novca i finansiranje terorizma, uređuju prava i obaveze finansijskih i nefinansijskih organizacija i profesija na području preventive i otkrivanja pranja novca i finansiranja terorizma, uređuje nadzor nad obveznicima i uređuju prava i obaveze jedinica za finansijske istrage zemalja članica. Poseban značaj za razvoj koordiniranog međunarodnog odgovora na probleme suprotstavljanja pranju novca i finansiranju terorizma ima *Konvencija Saveta Evrope o pranju, otkrivanju, zapleni i konfiskaciji imovinske koristi stečene krivičnim delima a namenjene za finansiranje terorizma*, usvojena u Varšavi 2005. godine, i *Okvirna odluka Saveta Evropske unije o konfiskaciji prihoda, sredstava i imovine povezanih sa kriminalom*, doneta iste godine. Njima se sumiraju dugogodišnja iskustva međunarodne zajednice u implementaciji mera za suprotstavljanje pranju novca i finansiranju terorizma.

Nerazvijenost i neujednačenost standarda bezbednosne kulture kod većeg dela domaće i inostrane naučne i stručne javnosti doprinele su stvaranju različitih, pa i suprotnih mišljenja o korelacijama organizovanog kriminala i terorizma. Naime, prisutna su sledeća mišljenja: da veze organizovanog kriminala i terorizma mogu da prerastu u ozbiljnu i realnu pretnju bezbednosti svake države; da je strah od sprege organizovanog kriminala i terorizma preteran; da je ova pretnja veoma stvarna, što pokazuju brojni primeri privremene, ali veoma opasne veze između trgovaca drogom i naoružanih terorističkih grupa; da je u ovakvim situacijama nesporna veza između pretnji državi i pretnji ljudskoj bezbednosti i tako dalje. Bez obzira na različitost iznetih stavova, nesporno postoje brojne „tačke presecanja“ organizovanog kriminala i terorizma. Brojne su i sličnosti njihovih metoda, što ukazuje na mogućnost ozbiljnije saradnje, kao i na nemogućnost da će veza između ovih fenomena nestati. Iznete tvrdnje jasno ukazuju na to da organizovani kriminal i terorizam ne mogu da se posmatraju odvojeno, kao nezavisne pojave, naprotiv, neophodno je sagledati modalitete njihove interakcije. Ovo tim pre što oba fenomena nesporno dobijaju transnacionalni karakter, što ih odlikuje visok stepen organizovanosti i konspirativnosti, kao i plansko, smišljeno i trajno delovanje, ali i očigledna sinergija. Naime, brojni su primeri *kriminalnih organizacija koje su koristile terorističku taktiku*, a druga forma povezanosti je tzv. *uslužna kooperacija*: kriminalne bande, sa svojim "vezama", mogu da ponude niz ilegalnih usluga terorističkim grupama, poput krijumčarenja terorista i oružja.

Dalje relacije proističu iz primene različitih oblika nasilja, ali i sve češće zloupotrebe savremenih informacionih tehnologija koje nisu usmerene samo ka vršenju kriminalne ili terorističke delatnosti, već i ka modernijem organizovanju kriminalnih i terorističkih grupa – kroz tzv. "mrežno organizovanje". Ono omogućava veću fleksibilnost i mobilnost, zbog čega teroristička i kriminalna aktivnost imaju globalne razmere. Ova veza se manifestuje u razmeni (iznajmljivanju) pouzdanih i proverenih informatičkih stručnjaka. Takođe, transnacionalni organizovani kriminal i savremeni terorizam karakteriše i velika finansijska moć koja je stečena organizovanim vršenjem različitih krivičnih dela. Uz to, karakteriše ih i saradnja sa korumpiranim državnim službenicima i istovrsna povezanost sa javnim službenicima u inostranstvu.

Značajna dodirna tačka organizovanog kriminala i terorizma je finansiranje terorističkih aktivnosti. Naime, najčešći izvor finansiranja terorističkih aktivnosti su: (1) kriminalna aktivnost, (2) naklonjene države (tzv. države sponzori terorizma), (3) naklonjeni pojedinci i organizacije, (4) pomoć drugih terorističkih organizacija, odnosno kombinacija navedenih izvora finansiranja. Da bi obezbedile finansiranje terorističkih akcija, terorističke organizacije koje deluju na teritoriji Bosne i Hercegovine pribegavaju različitim formama organizovanog kriminala. Neki od najstabilnijih izvora finansija su ilegalna trgovina opojnim drogama, oružjem i municijom, a u poslednje vreme i trgovina ljudima i organizovana prostitucija.

Terorističke organizacije su zainteresovane za nabavku oružja za masovno uništenje, pa je u tom smislu prisutna ilegalna trgovina nuklearnim materijalima, radioaktivnim otpadom, hemijskim i biološkim agensima i drugim opasnim materijalima. Takođe, evidentni su razni oblici finansijskih prevara, kao što je pranje novca, siva ekonomija i druge finansijske malverzacije putem kojih terorističke organizacije obezbeđuju materijalna sredstva. Pored navedenih oblika organizovanog kriminala, terorističke organizacije preduzimaju oružana razbojništva u bankama, kidnapovanja zbog plaćanja otkupa, ucene, iznude, reketiranja i tako dalje. Istovremeno, terorističke organizacije koriste različite metode za "pranje" i prebacivanje novca koji će se koristiti za finansiranje novih terorističkih aktivnosti.

Kumulativni efekti destruktivnog delovanja organizovanog kriminala i terorizma, podržanih od strane nosilaca drugih oblika ugrožavanja (pre svega ekonomskog i visokotehnološkog kriminala), svakako da višestruko prevazilaze pojedinačne destruktivne efekte svake od navedenih pojava ugrožavanja bezbednosti. Tome u prilog ide i činjenica da organizovani kriminal i terorizam postaju neformalni centri finansijske i političke moći koji, zloupotrebljavajući zvanično delovanje legalnih političkih organizacija i međuvladinih institucija, uz sistemsku korupciju, teže da prerastu u međunarodne centre moći. Najzad, ne sme se zanemariti činjenica da je u svetu organizovani kriminal znatno rasprostranjeniji, te da je veća verovatnoća da će on pružiti pomoć i podršku teroristima, nego da će smer saradnje biti obrnut.

Uočljiva je i tendencija jačanja veza transnacionalnog organizovanog kriminala, terorizma i korupcije, koja će se i u budućnosti najverovatnije još razvijati. U visokokorumpiranim društvima malo je prilika za zakonitu društvenu reakciju na ove pojave, a visok nivo korupcije je pretnja privrednom rastu i ekonomskom ulaganju. S obzirom na ove prilike, transnacionalne organizovane kriminalne delatnosti su "ekonomska alternativa" siromašnih, koji su željni političkih promena, pa i nasilnim putem. Upravo ovi faktori omogućavaju razvijanje i povezivanje organizovanog kriminala i terorizma.

Zaključak

Dominantna pretnja bezbednosti¹⁹ u savremenim međunarodnim odnosima je kriza takozvane "nekonvencionalne", odnosno meke bezbednosti, a njeni najkarakterističniji primeri su organizovani kriminal, terorizam, sistemska korupcija, ali i etnički, unutrašnji konflikti.

S obzirom da je terorizam poslednjih godina prerastao u globalnu pretnju bezbednosti i alarmantnu vrstu nasilja u savremenom svetu, utvrđivanje njegove strukture, sadržine i uzroka, jedan je od ciljeva političkih, pravnih i bezbednosnih nauka. Terorizam u osnovi predstavlja istorijsku pojavu, koja je stara koliko i sama država, mada se često posmatra kao fenomen savremenog ljudskog društva. Međutim, savremeni oblici terorizma imaju sasvim novu dimenziju koja proističe iz različitih istorijskih, društvenoekonomskih i političkih razloga, kao i iz razvoja nauke i tehnologije.

Kriminal, kao negativna i specifična društvena pojava, predstavlja unutrašnji neoružani oblik ugrožavanja bezbednosti. Međutim, organizovani kriminal, kao jedan od njegovih najopasnijih vidova, sve više dobija međunarodni karakter i kao takav utiče na stabilnost i bezbednost države spolja. Organizovani kriminalitet koji može imati različite oblike ispoljavanja kako na unutrašnjem, tako i na međunarodnom planu, direktno ili indirektno ugrožava vrednosti društva, države i samog pojedinca. Kao takav, organizovani kriminalitet (pre svega transnacionalni) predstavlja savremeni bezbednosni izazov, rizik i pretnju i zato je identifikovan u strategijama nacionalne bezbednosti mnogih zemalja. Za mnoge autore, organizovani kriminalitet predstavlja ozbiljnu opasnost i pretnju za funkcionisanje pravne države i za razvoj demokratije u međunarodnim razmerama,²⁰ odnosno predstavlja pretnju međunarodnom miru i stabilnosti.²¹

Iako su različiti osnovni motivi i ciljevi organizovanog kriminala (sticanje profita kriminalnim aktivnostima) i terorizma (ideološki, verski, nacionalni i

¹⁹ Kovač, M., *"Strategijska i doktrinarna dokumenta nacionalne bezbednosti-teorijske osnove"*, Svet knjige, Beograd, 2003, str.131.

²⁰ Angeleski, M., *"Vo borbata protiv organiziraniot Kriminalitet e potreben poorganiziran naučno-stručan pristap"*, Godišnik na Fakultetot na bezbednost, Skopje, 2002, str. 95.

²¹ Zalisko, N., *"Russian organized crime"*, The foundation for trafficking, Police, Bobit Publishing Company, Redondo Beach 2000, pp.19.

politički ciljevi), njihove metode i oblici delovanja postaju sve sličniji, neretko i istovetni, a međusobna saradnja sve efikasnija. Pri tome mnoge terorističke organizacije imaju razvijenu klasičnu kriminalnu delatnost, kao sopstveni izvor prihoda, približavajući se tako sebi sličnim organizacijama.

Istovremeno, sličnu transformaciju, samo u suprotnom smeru, doživljavaju i organizovane kriminalne organizacije koje su, osim bavljenjem kriminalnim aktivnostima u cilju sticanja velikog profita, sve više upućene i na politizaciju svoje delatnosti.

LITERATURA

1. Angeleski, M., *"Vo borbata protiv organiziraniot Kriminalitet e potreben poorganiziran naučno-stručan pristap"*, Godišnik na Fakultetot na bezbednost, Skopje, 2002.
2. Bartosz Stanislawski, *Flexible Intelligence Against Elusive Threats: Evolution of Transnational Criminal/Terrorist Organizations and the Rising Challenges to Intelligence Gathering*, ISA 46th A.C. March, 2005.
3. Bovenkerk, F., Chakra, B., A.: *Terrorism and Organized Crime*, *Forum on Crime and Society*, Vol. 4, Numbers 1 and 2., 2004.
4. Diki, Dž., *"Koza Nostra, Istorija sicilijanske mafije"*, Laguna, Beograd, 2007.
5. *"Evroatlantska revija"* - Tromesečnik u organizaciji Evroatlantske inicijative, br.7/2007.
6. Zalisko, N., *"Russian organized crime"*, The foundation for trafficking, Police, Bobit Publishing Company, Redondo Beach 2000.
7. Kovač, M., *"Strategijska i doktrinarna dokumenta nacionalne bezbednosti-teorijske osnove"*, Svet knjige, Beograd, 2003.
8. Reid, S., *'Crime Problem'*, New York, 1950.
9. Mijalković, S., *"Nacionalna bezbednost"*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2009.
10. Savić, A., *"Terorizam kao oblik organizovanog kriminaliteta"*, u: Studija, *"Mesto i uloga policije u prevenciji kriminaliteta – aktuelno stanje i mogućnosti unapređenja"*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2007.
11. Simeunović, D., *"Terorizam"*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2009.
12. Shelley, L., Picarelli, J.: *Methods Not Motives: Implications of the Convergence of International Organized Crime and Terrorism*, *Police Practice and Research* 3, 2002.
13. Škulić, M., *"Organizovani kriminalitet, Pojam i krivičnoprocesni aspekti"*, Dosije, Beograd, 2003.
14. Wilkinson, P., *"Terorizam protiv demokratije"*, Golden marketing, Zagreb, 2002.

RELATION BETWEEN TERRORISM AND ORGANIZED CRIME AS A SAFETY RISK

Bojan Teofilovic
PhD Tatjana Teofilovic
PhD Nebojša Teofilovic

Abstract:

The dominant threat to security in contemporary international relations, the crisis of so-called "unconventional", or soft security, and its most characteristic examples of organized crime, terrorism, systematic corruption, and ethnic, inner conflict.

Although various underlying motives and goals of organized crime (acquisition profits criminal activities) and terrorism (ideological, religious, national and political goals), their methods and forms of action are becoming increasingly similar, and often identical, and mutual cooperation all the more effective. That is why today many terrorist organizations have a classical criminal activity, as its own source of income, approaching defender to similar organizations.

On the other hand, a similar transformation, but in the opposite direction, experienced and organized criminal organizations that, they are dealing with criminal activities carried in order to obtain high profits, more informed, and the politicization of the industry.

Keywords: terrorism, organized crime, relation, risk, safety.